

THỰC HÀNH : TÌM HIỂU MỘT SỐ BỆNH TRUYỀN NHIỄM PHỔ BIẾN Ở ĐỊA PHƯƠNG

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

– Tìm hiểu, phát hiện, mô tả được các triệu chứng biểu hiện, tác hại của một số bệnh truyền nhiễm phổ biến do virus và các VSV khác gây ra ở địa phương và cách phòng tránh.

– Rèn các kĩ năng tìm hiểu, ghi chép và kĩ năng giao tiếp với người khác. So sánh đối chiếu những kiến thức về bệnh truyền nhiễm đã học với thực tiễn ở địa phương.

– Có ý thức và biện pháp phòng tránh bệnh truyền nhiễm.

II – PHƯƠNG TIỆN DẠY HỌC CẦN THIẾT

– GV liên hệ trước với các cơ sở y tế địa phương (bệnh viện, trạm y tế)

– GV hướng dẫn HS cách đặt câu hỏi, ghi chép, quan sát và điền nội dung vào bảng thu hoạch.

– HS ôn lại các kiến thức đã học về virus và bệnh truyền nhiễm, sưu tầm một số tranh ảnh, tài liệu về một số bệnh truyền nhiễm phổ biến ở người, vật nuôi và cây trồng.

– Một số thiết bị phòng tránh bệnh truyền nhiễm (áo, quần, khẩu trang, mũ...).

III – NỘI DUNG CẦN LƯU Ý

1. Nội dung trọng tâm của bài học

– Tìm hiểu một số bệnh truyền nhiễm phổ biến ở địa phương.

– Tìm hiểu nguyên nhân gây bệnh, bùng phát dịch và tác hại của dịch bệnh. Từ đó đề ra biện pháp phòng tránh, góp phần tuyên truyền phòng chống bệnh cho địa phương.

2. Thông tin bổ sung

Có nhiều bệnh khác nhau do VSV gây ra cho người nhưng HS chỉ chú ý đến những bệnh thường gặp ở địa phương. Sau đây là một số bệnh thường gặp :

– Bệnh dại : Virut dại (virut *Rhabdo*) hình gậy, có màng bọc và dài 175nm, 2R=70nm. Con chó mới bị dại có hiện tượng đi lang thang. Sau đó ăn sỏi đá, có lúc tỉnh, có lúc ảo giác rồi chuyển sang giai đoạn hung dữ. Lúc này nước bọt chứa rất nhiều virut dại, lưỡi thè ra, rớt dãi ra cỏ, đất, trâu bò, mèo ăn phải cũng mắc bệnh. Sau đó, chúng chuyển sang giai đoạn tê liệt, mới đầu liệt 2 chân trước rồi 2 chân sau, lúc này chó thích ở nơi có bóng tối, xuất hiện triệu chứng sốt, sợ ánh sáng, sợ nước. Sau khi liệt 2 chân sau rồi liệt toàn thân và chết. Có thể chết sau 5–7 ngày sau giai đoạn hung dữ. Người bị chó dại cắn tùy vết cắn nông hay sâu, gần hay xa nơi trung ương thần kinh mà phát bệnh nhanh hay chậm. Chó dại có khi phát bệnh một năm không chết nhưng người bị chó dại cắn nhất định sẽ chết nếu không được tiêm vaccin phòng bệnh. Virut dại sinh sản ở trung ương thần kinh.

Phòng chống : tiêm phòng dại cho chó, mèo. Nếu bị chó (mèo) cắn phải nhốt chó (mèo) để theo dõi, tiêm phòng.

– Bệnh viêm gan B : Virut viêm gan B dạng hình cầu, hình sợi kích thước 42–45nm có thể xuất hiện trong máu người với 3 loại có kích thước 20–22nm, 42–45nm, 200–220nm, có sức đề kháng cao với nhiệt độ, ở 100°C chúng sống được 30 phút, ở nhiệt độ thường có thể sống khoảng 5–6 tháng, nhiệt độ lạnh có thể sống 20 năm (ở –20°C). Đây là loại virut gây viêm gan nguy hiểm nhất, chúng thường lây truyền qua đường máu, qua đường tình dục và từ mẹ sang con. Từ trẻ con đến người già đều có thể mắc bệnh. Thời gian ủ bệnh khoảng 2–6 tháng. Triệu chứng chính là vàng da, sưng gan có khi sơ gan.

– Bệnh cúm do virut cúm gây ra : Virut cúm là virut đa hình thái, có vỏ ngoài. Genom là ARN đơn là tác nhân gây bệnh đường hô hấp trên người, vật nuôi, gia cầm và phân chia thành 3 typ A, B, C. Các typ này khác nhau ở kháng nguyên bề mặt. Trong đó nguy hiểm nhất là các virut cúm typ A. Virut cúm typ A có 16 loại gai H.4 loại virut gai H gây bệnh quan trọng ở người là H1, H2, H3 và H5. Có 9 loại gai N. Virut cúm typ A mất độc tính ở 56–60°C trong 3–5 phút, nhưng khả năng gây liên kết hồng cầu vẫn còn, ở nhiệt độ thấp chúng có thể tồn

tại 2 tháng ngoài môi trường, nếu nuôi ở niêu phôi gà có thể tồn tại 3–4 tháng, còn ở nhiệt độ -70°C chúng có thể tồn tại hàng năm. Virut cúm ủ bệnh 1–5 ngày, thường là 3 ngày. Lúc đầu sốt cao 39°C trong khoảng 1–3 ngày, bệnh nhân khó chịu, đau ê ẩm, ho, sổ mũi, nhức đầu khủng khiếp, khó thở có thể nghẹt thở, kèm theo rối loạn thính giác, vị giác. Thường tự hồi phục sau 1 tuần. Nếu bệnh phức tạp có thể tử vong (biến chứng đi kèm viêm phổi do virut hoặc vi khuẩn hoặc cả hai). Các virut cúm typ A gia cầm thông thường không lây nhiễm cho người, không lây nhiễm từ người này cho người khác, thậm chí virut cúm gà cũng không lây lan sang chim hoang dại vì tính đặc hiệu của thụ thể virut với thụ thể tế bào. Tuy nhiên một số trường hợp virut cúm gà gây bệnh cho người đặc biệt nguy hiểm là virut cúm gà biến đổi kháng nguyên bề mặt tức là tạo ra virut tái tổ hợp mang thụ thể của virut cúm người. Để phòng tránh nên cách li động vật nuôi với người, chăn nuôi tập trung. Trong điều kiện chật chội, virut lây lan nhanh chóng. Virut cúm gà và người đều có thể truyền cho lợn rồi lại truyền lại cho người do chúng có thể hoán vị các đoạn ARN tạo virut tái tổ hợp và có thể bùng phát thành dịch.

IV – GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC BÀI HỌC

1. Tổ chức các nhóm tìm hiểu

GV chia mỗi lớp thành nhiều nhóm nhỏ, mỗi nhóm 5–10 người. Mỗi nhóm đi vào một tiểu khoa trong khoa bệnh nhiệt đới (khoa truyền nhiễm) của bệnh viện, hoặc mỗi nhóm đi vào một trạm y tế. Nhóm trưởng có thể là tổ trưởng hoặc bàn trưởng. Mỗi nhóm cử ra một thư ký và phân công nhiệm vụ cho các thành viên trong nhóm.

2. Hướng dẫn đặt kế hoạch tìm hiểu

- Lập đề cương.
- Phương pháp thực hiện.
- Cách ghi chép.

3. Hướng dẫn ghi nội dung bảng báo cáo

Cho HS hoàn thành bảng 47 ở SGK.

Tên bệnh và tác nhân gây bệnh	Triệu chứng và tác hại	Phương thức lây lan	Phòng tránh
Bệnh <i>Chlamydia</i> (Vi khuẩn <i>Chlamydia</i>)	Gây ngứa, có thể chuyển thành viêm phần phụ tổn thương 2 vòi trứng dẫn tới vô sinh, có thể gây có thai ngoài tử cung.	Lây truyền qua đường quan hệ tình dục.	Giữ vệ sinh Thực hiện tình dục an toàn.
Bệnh viêm gan B (Virus <i>HBV</i>)	Vàng da, sưng gan, có khi xơ gan.	Lây truyền qua đường máu, qua đường quan hệ tình dục, từ mẹ sang con.	Thực hiện truyền máu an toàn. Không tiêm chích ma túy. Quan hệ tình dục an toàn.
Bệnh dại (Virus <i>Rhabdo</i>)	Người bị chó dại cắn tùy theo vết cắn nông hay sâu, gần hay xa trung ương thần kinh mà phát bệnh nhanh hay chậm. Có thể sợ nước, sợ ánh sáng, bị sốt, chảy nước dãi, có thể bị điên và chết.	Do bị chó dại cắn.	Thực hiện tiêm phòng dại cho chó. Nếu bị chó cắn thì phải theo dõi con chó trong vòng 10 ngày. Nếu chó phát bệnh dại thì phải tiêm vaccin đủ liều hoặc tiêm kháng huyết thanh dại.

V – GỢI Ý VIẾT THU HOẠCH

- Báo cáo kết quả điều tra một số bệnh truyền nhiễm phổ biến ở địa phương (theo mẫu).
- Trao đổi nhóm hoặc báo cáo trước lớp bài báo cáo điển hình để đánh giá và rút kinh nghiệm.